

De Venetiaanse dochter

Ella Carey bij Boekerij:

Een Italiaans geheim
De Venetiaanse dochter

Ella Carey

De Venetiaanse dochter

Venetië, 1943. Evelina schiet een goede vriendin te hulp,
maar trekt daarbij de aandacht van de Duitse machthebbers.

Deel 2 in de *Dochters van Italië*-reeks

Vertaald door Renée de Graaf

ISBN 978-90-492-0523-2

ISBN 978-94-023-2664-2 (e-book)

NUR 302

Oorspronkelijke titel: *The Venetian Daughter*

Vertaling: Renée de Graaf

Omslagontwerp: Debbie Clement, bewerkt door

DPS Design & Prepress Studio

Omslagbeeld: © Trevillion Images/Shutterstock

Zetwerk: Mat-Zet b.v., Weesp

© 2024 Ella Carey. First published in Great Britain in 2024 by Storyfire Ltd trading as Bookouture.

© 2025 Nederlandse vertaling Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining, AI training and similar technologies.

Voor Fiona

HOOFDSTUK 1

VILLA ROSA, TOSCANE, NOVEMBER 1943

Er staat een aardewerken schaaltje olijven op de schitterende stenen tafel waaraan ik zit en een bord focaccia met zeezout en rozemarijn, kaas uit de streek, honingraat besprenkeld met vloeibaar goud en een glas limoncello. Ik geniet van het uitzicht. In de verte mijn geliefde blauwe heuvels, zacht en sereen. Aan de voet van de heuvel met Villa Rosa op de top strekt de vallei zich uit met haar wijnstokken en olijfgaarden, oude stenen boerderijen en middeleeuwse dorpjes die voor eeuwig zijn neergestreken op de verre toppen, de ene dag in schaduw gehuld en romantisch in de mist, de andere dag goud blinkend in de zon – en toch ben ik nerveus. Er staat iets te gebeuren.

Ik speel met mijn glas limoncello, aan mijn vingers glimmen de ringen die ik twintig jaar geleden van mijn overleden echtgenoot Arturo heb gekregen toen we ons verloofden. En al die tijd zit ik hier te wachten op het verschrikkelijke geluid van een motor die vanaf het dorp naar boven komt en het geknerp van voetstappen op het grind van de oprit. Tegenwoordig komt de postbode met gebogen hoofd brieven bezorgen.

Ik wrijf mijn handen tegen elkaar. Was het mijn geliefde Arturo maar die nu naar me toe kwam, met een glimlach op zijn vrolijke gezicht terwijl hij zich met zijn hoed koelte toewuift. In mijn dromen is het altijd zomer. Altijd ga ik terug naar de tijd vóór de oorlog en als ik

hier zit aan het einde van de dag, heb ik het gevoel dat hij dichtbij is. Door het zoele briesje dat opsteekt of de manier waarop de lavendel heen en weer wiegt in de tuin, of hoe de zon schittert op het zomerhuis op het onderste terras waar Arturo altijd zat te schilderen.

Het lijkt wel een eeuw geleden dat de vrolijke stemmetjes van onze zoons Nico en Rafael in de tuin van Villa Rosa klonken terwijl ze verstopperijtje speelden in de boomgaard. Ik zie Nico's brutale blonde hoofdje vanachter een boom tevoorschijn komen, of Rafs lange donkere wimpers op zijn wangen als hij me de tekening liet zien die hij gemaakt had. En later, mijn twee prachtige jongens die in de zon met elkaar studentenfeestjes bespraken en roddelden over het leven aan de universiteit.

Ik sta op terwijl ik aan mijn halsketting friemel. Achter me Villa Rosa als schitterend roze decor, haar ramen glimmend boven de vallei terwijl ze als een stralend jong meisje de laatste zonnestralen meepakt. Maar zij en ik hebben te veel meegemaakt samen. We weten allebei dat het niet alles goud is wat er blinkt onder de Toscaanse zon.

Ik had beter niet kunnen opstaan. Vanaf hier zie ik de plek in de rozentuin waar Arturo in mijn armen is gestorven. Hij was onderweg naar het dorp waar hij met vrienden had afgesproken. Een hartaanval werd hem fataal. En daar, waar de oprit een bocht maakt, ving ik een laatste glimp op van mijn oudste zoon Nico. Dat was in 1940, toen hij woedend vertrok vanwege mijn 'belachelijke politieke ideeën'; ik was er niet van overtuigd dat de beslissing van Il Duce om zich bij Hitler aan te sluiten in het belang was van Italië. En vol verdriet kijk ik naar de smeedijzeren hekken waar mijn jongste zoon Raf met twee vingers tegen zijn baret tikte en me gedag zei toen hij het leger in ging om in Hitlers oorlog te gaan vechten.

Waarom kunnen herinneringen niet gewoon simpel zijn?

Ik sluit mijn ogen en adem de koude lucht diep in. Als ik ze weer open, lijken de cipressen die in de nasleep van de Eerste Wereldoorlog werden geplant ter nagedachtenis aan de jonge mannen die tussen 1914 en 1918 zijn omgekomen, grimmiger, donkerder groen dan ge-

woonlijk en hun lange schaduwen over de vallei kleuren de heuvels diepblauw of marine.

Ik draai me om.

Geagiteerd loop ik tussen de voile gordijnen door die de openstaande deuren naar mijn werkkamer afschermen. Het middagnieuws begint bijna.

Het voelt beter om aan mijn bureau te zitten met de knisperende witte papieren die me eraan herinneren dat ik sinds de dood van Arturo de zaken bestier. Ik houd me met de rekeningen voor reparaties van machines en gereedschappen van onze pachters bezig, met de keurig uitgetikte tabellen met seizoensopbrengsten, de alfabetische lijsten van boeren die moeten ploeteren om voldoende voedsel te produceren en met de data waarop we voedselvoorraden hebben gestuurd om hun gezinnen te steunen die te lijden hadden onder de niet-aflatende rantsoenering en ontberingen vanwege de oorlog. De namen van gewonde of overleden pachters worden wekelijks bijgewerkt zodra dit soort tragische informatie ons ter ore komt.

Mijn secretaresse en ik zijn de tel kwijt als het gaat om al die keren dat ik condoleances heb gestuurd of bezoeken heb gebracht aan rouwende boerengezinnen, met wanhopig huilende weduwen heb gesproken en hun hand heb vastgehouden. Ze weten in ieder geval dat ik er iets van begrijp, van hun lijden en verdriet, omdat ik eenzelfde soort verlies als zij heb moeten verwerken; maar elke keer als ik in de keuken van een oude boerderij zit, bij een op hout gestookt fornuis, het geluid hoor van stoelpoten die over de pas geboende plavuizen schrapen, de geur opsnuif van kruidenpotten op de vensterbanken en aan de houten balken, naast de zwartgeblakerde potten en pannen, dan heb ik het gevoel dat wij mensen in Europa sinds de middeleeuwen niets hebben geleerd en nog steeds vestingwerken moeten bouwen om onze dorpen en steden tegen indringers te beschermen. Inmiddels leven we in de twintigste eeuw en nog worden onze vaders, broers en geliefde zoons naar het front gestuurd om in het leger te vechten en

naar de pijpen te dansen van de machthebbers. De tol die de gezinnen in de vallei moeten betalen is te zwaar.

Goed, terug naar mijn bureau. Werk is een goede afleiding in moeilijke tijden. Mijn administratie is zorgvuldig bijgehouden, alles is netjes in stapeltjes gesorteerd en voorzien van paperclips en toch weet ik het ene document nauwelijks van het andere te onderscheiden. Ik pak een glas water, maar zet het weer terug.

Als het tijd is voor het nieuws, loop ik weer naar de kamer, draai de ronde knop op het notenhouten paneel van de radio naar rechts en klik hem aan, alsof ik hoop dat het nieuws me deze keer gerust zal stellen en dat er gezegd wordt dat alles goed komt. Maar ik weet wel beter. We hebben allemaal een pesthekel aan het nieuws gekregen, omdat het hoogstwaarschijnlijk nog meer ellende brengt, zodat we ons nog meer zorgen maken om onze jongens die in het leger vechten. Het laatste deel van Mozarts 'Symfonie nummer 40 in g-mineur' zwelt aan.

Ik ga bij het raam staan. Hitlers oorlog is een regelrechte ramp geweest voor Italië. We hebben moeten doorstaan dat Mussolini met de nazi's heulde, we zaten angstig thuis te wachten terwijl de regering onze jongens de Noord-Afrikaanse veldtocht in stuurde die in een fiasco eindigde, we wachtten elke dag de berichten af over de onvermijdelijke dodenaantallen en toen, na een kortstondig moment van opluchting omdat we een wapenstilstand sloten met de geallieerden terwijl Mussolini deze zomer ten val kwam en iedereen in de dorpen en steden juichte en er met de Italiaanse vlag werd gezwaaid, toen marcheerden nazitroepen het noorden van ons land binnen en werd Mussolini weer aangesteld, zij het als leider van een marionettenregering.

Dus nu leven wij Noord-Italianen in een door Duitsers 'bezet gebied', vanuit het Duitse Rijk door Hitler bestuurd, terwijl de geallieerden oprukken vanaf het zuiden. De Duitsers maken ons ondertussen wijs dat de Britten tijdens hun opmars Italiaanse meisjes en vrouwen aanranden en verkrachten. Gevechtsvliegtuigen van de geallieerden

scheren over onze hoofden en bombarderen de steden in het noorden met het doel de nazi's te verslaan terwijl stromen vluchtelingen proberen weg te komen naar het zuiden. Kinderen, moeders, baby's, bejaarden zijn allemaal bij deze ellendige oorlog betrokken en komen dagelijks met opgezwollen buiken bij de achterdeur van Villa Rosa om voedsel smeken, terwijl moeders geen borstvoeding meer kunnen geven. Mijn personeel en ik staan elke ochtend voedsel en drinken uit te delen en elke dag staan er weer anderen. Mijn tuinman Alphonso, God zal hem zegenen, zaait genoeg groenten in de moestuin om elke vluchteling die zich bij de achterdeur meldt van voedsel te voorzien.

Ik ga op een met zijde beklede sofa zitten midden in de kamer, trek een sigaret uit een pakje op de salontafel en steek hem op. Rook kringt omhoog de beladen lucht in terwijl Mozart een daverend slotakkoord inzet.

Het muziekintrou van de nieuwsuitzending barst los, de voile gordijnen wapperen terwijl mijn maag opspeelt.

Met zijn open, vriendelijke, ronde gezicht kijkt Arturo vanaf de schoorsteenmantel op me neer, zijn lichtbruine haar netjes gekamd, de charmante kuiltjes in zijn wangen. Ik zucht en wrijf keer op keer mijn handen tegen elkaar, draai aan mijn ringen alsof ik een rozenkrans bid. *Zorg goed voor Nico en Raf. Bescherm ze, mijn liefste. Om wat voor reden dan ook heeft het leven je veel te vroeg van ons weggenomen. Maar ik denk dat jij weet wat er allemaal gebeurt. Ik geloof dat jij alles zou doen wat in je macht ligt om ze beiden te beschermen. Alsjeblieft, God, zorg dat ze veilig zijn, wat er ook gebeurt.*

Onze jongens, mijn jongens. Mijn hart.

Ik tip de sigaret af in de asbak en dan begint het nieuws. De nieuwslezer doet in afgemeten, formele taal verslag.

'Het Congres van Verona van de Italiaanse Republikeinse Fascistische Partij, die de leiding heeft over de Italiaanse Sociale Republiek, ook bekend als de Republiek van Salò – de fascistische staat die in Noord-Italië werd opgericht nadat de regering een bestand had ondertekend met

de geallieerden en naar Zuid-Italië vluchtte – is bijeengekomen in Verona met het doel het land een nieuwe weg te laten inslaan...

‘Ach, schiet toch op, voor de draad ermee,’ snauw ik. Ik klink al net als mijn Britse moeder in Venetië. ‘We weten dat we een belachelijke regering hebben, moet dat nog eens benadrukt worden?’

‘Op het Congres heeft de nieuwe regering de Italiaanse monarchie openlijk veroordeeld.’

Een moment stilte, misschien uit effectbejag.

‘De Italiaanse Republikeinse Fascistische Partij, onder bevel van Hitler, heeft verklaard dat de Sociale Republiek het hoogste gezag voert. De Sociale Republiek steunt de voortzetting van de oorlog met het doel de geallieerden te verslaan en de territoriale aanwinsten van Italië te verdedigen.’

Territoriale aanwinsten? Ik sla mijn benen over elkaar en staar naar de kroonluchter. En dan zegt hij het.

‘Alle leden van het Joodse ras zijn van nu af aan tot vreemdeling verklaard in Italië. Zij worden beschouwd als vijandelijke nationaliteit en zullen als zodanig worden behandeld.’

De nieuwslezer schraapt zijn keel.

Ik zit roerloos op mijn stoel. De gordijnen hangen stil en mijn hart klopt in mijn keel.

Joden zullen als vijanden worden beschouwd.

Ik voel de tranen achter mijn ogen prikken en ik sta op. Een diepe schaamte voor mijn land maakt zich van mij meester en ik beef over mijn hele lijf. Ik ga weer naar de tuindeuren en ruk de gordijnen open omdat ik nu wanhopig graag de tuin wil zien. Alphonso is bezig zijn tuingereedschap op te bergen, wat me eraan herinnert dat mijn wereld – Toscane, de villa en haar tuinen – eruitziet als een idyllisch plaatje, maar de duisternis in mij waarschuwt me: alles is plotseling nog veel donkerder geworden, killer en somberder.

Mijn hartsvriendin is Joods. Ik houd van haar als van een zus. Talia staat – stónd – voor de klas in Venetië totdat mijn vader en ik afgelopen september voor haar en haar vader, een gerespecteerd huisarts,

hebben geregeld dat ze Italië konden verlaten. Het was een hartverscheurend afscheid, omdat ze misschien nooit meer naar huis terug zouden keren en ik me afvroeg of ik haar ooit nog zou zien. Maar er zijn nog zo veel Joodse burgers in Italië gebleven. De Italiaanse politie deed niets met het uitsluitingsbeleid toen de nazi's ons land binnenvielen. Inmiddels is het duidelijk dat de regering het beleid wel degelijk ten uitvoer gaat brengen.

De stem van de nieuwslezer interrumpeert mijn gedachten. *'De Joden hebben tot nu toe bescherming genoten in Italië, maar het Congres van Verona heeft vandaag verklaard dat alle Joden gearresteerd zullen worden en op transport worden gesteld naar Duitsland met de hulp van de Italiaanse Fascistische Politie. Het proces zal onmiddellijk in gang worden gezet. Met onmiddellijke ingang.'* Opnieuw kucht hij en hapert een beetje bij het herhalen van zijn tekst.

Ik probeer de brok in mijn keel weg te slikken. Ik mis Talia nu al verschrikkelijk. De laatste keer dat ik haar zag in Venetië was in september; we hebben elkaar lange tijd omhelsd. Haar vader en zij wilden naar Palestina en daarna naar New York. Ze moeten daar inmiddels veilig zijn aangekomen. Natuurlijk heb ik niets van hen gehoord, maar ik voel me getroost door de gedachte dat zij niet betrokken raakt bij deze laatste ronde van terreur, al gaat mijn hart uit naar de talloze Joodse mensen die nu op de vlucht zijn geslagen.

Het huis lijkt om mij heen te galmen. Het voelt hier leeg en verlaten. Allebei mijn zoons vertrokken... geen Arturo meer die me troost en met wie ik me samen sterk kan maken en kan fulmineren tegen de krankzinnige wereld om ons heen. En geen Talia.

Ze is in elk geval veilig. Of op weg naar een veilige haven.

Ik draai de radio uit en ga in mijn werkkamer aan mijn bureau zitten. Ik dwing mezelf om me op mijn brieven te focussen. Als het maar niet over de oorlog gaat. Ondertussen is elk onderdeel van mijn leven, mijn geest en mijn ziel ervan doordrongen.

Ik duw deze sombere gedachten opzij en concentreer me, probeer mijn aandacht bij mijn correspondentie te houden.

‘Signora? Scusa?’

Ik spring als een geschrokken kat op bij het stemgeluid van mijn secretaresse en kijk naar haar zoals ze daar staat in de deuropening: lang donker haar in de gewoonlijke paardenstaart, keurige rode rok en blouse. Cara heeft een crèmekleurig papier in haar hand. Een naam en adres staan er in hoofdletters op getypt.

Dat van mij.

Plotseling heb ik koude handen. Een telegram.

HOOFDSTUK 2

Nee.

Ik staar naar het kenmerkende crèmekleurige papier als naar een doodvonnis. Dat zijn telegrammen meestal ook.

Aarzelend pak ik de envelop waar ik al de hele dag bang voor ben van Cara aan, draai hem om en steek mijn vinger onder de rand om hem te openen.

‘Mevrouw? Kan ik iets voor u halen? Een glaasje water?’ vraagt Cara.

‘Nee, nee, nee.’ Ik val in herhalingen. Ik weet het. Als ik nu niet zou zitten, zou ik in elkaar zakken.

En dan scan ik de paar simpele woorden, en opnieuw. Spelen mijn ogen een spelletje met me?

Ik buig me voorover, dichterbij het papier toe alsof ik er nog geen wijs uit kan worden, en strijk door mijn blonde haar dat ik in een wrong heb gedraaid.

Ik ben nooit weggegaan uit Venetië. Help me alsjeblieft. T.

Ik kijk nog eens goed, staar naar het papier. Is dit een grap? We hebben Talia en dokter Baruch zelf naar Ravenna zien vertrekken met ons contact, een betrouwbare vriend, die ze daarheen zou brengen; vanaf daar zouden ze als verstekeling aan boord van een troepen-

transportschip naar Palestina varen. Mijn vader heeft zijn uiterste best gedaan om vervolgens een dringende doortocht naar New York mogelijk te maken. Het was verschrikkelijk lastig om te organiseren, maar we hebben het voor elkaar gekregen en afscheid genomen. Mijn eigen lange, grijsharige papa kuste de kleine, uilachtige dokter Baruch op de wang en ik vocht tegen mijn tranen tijdens de innige omhelzing met Talia. Ik wilde haar pas laten gaan nadat ik hen zorgvuldig achter in mijn houten boot Mimi had verstoppt en ze persoonlijk had afgeleverd bij ons contact. Dit was allemaal voordat de nazi's ons land binnenvielen en we hadden dit bewust gepland omdat we wisten: als de bezetter eenmaal was binnengedrongen, dan moesten we ons aan de avondklok houden. En die tijd is nu aangebroken. Dus als mijn vriendin en haar vader nooit vertrokken zijn...

'*Santa Maria...*' Mijn stem breekt. Ik wrijf in mijn ogen en probeer vergeefs mijn tranen te verbergen voor mijn secretaresse. *Joden worden op transport gesteld naar Duitsland. Met onmiddellijke ingang.*

En Talia is nooit weggegaan? Waarom niet?

'Gravin Evelina?' Cara's stem komt van ver.

Mijn hart bonkt in mijn keel. 'Nee,' fluister ik wanhopig. 'Nu even niet, lieve.'

Ik leun met mijn hoofd naar achteren. Talia was altijd onafhankelijk maar ik ook, en dat was precies wat we zo leuk vonden aan elkaar. In de klas zaten we altijd achterin, we hadden ons huiswerk niet gedaan, we hadden onze docent tot het uiterste getergd. Talia leerde me dat het leven zelf veel belangrijker was. Hoe opmerkelijk was het dat ze jaren later toch het onderwijs in ging en juf werd, en dan ook nog een die zich volledig aan haar leerlingen wijdde. Talia deed nooit iets maar half.

Een geel jurkje. In het park om de hoek. Aan de randen van het grasveld is water en een meisje van mijn leeftijd, met lange donkere krullen en prachtige bruine ogen, reikt omhoog naar de hendel van het hek zodat ze het speeltuintje in kan. Ik rem met mijn voeten de schommel af, voel me meteen tot haar aangetrokken, haar ondeugen-

de glimlach, roze wangen, haar moeders zijden sjaal die achteloos wappert in het herfstbriesje. Het meisje komt op me afrennen en ik zit meteen van enthousiasme op en neer te wippen op de schommel.

'Buongiorno,' zeg ik terwijl mijn blik even afdwaalt naar mijn oppas op het parkbankje.

Het meisje in de gele jurk gaat op de schommel naast die van mij zitten. Ik heb nog nooit een gele jurk gehad. 'Laten we zo hoog gaan als maar kan en nóóit stoppen,' lacht ze. 'Ik heet Talia. Hoe heet jij?'

'Evie!' roep ik, onmiddellijk aangestoken door haar energie, haar levenslust.

Ze lacht uitgelaten.

Het voelt alsof mijn leven vanaf dat moment pas begint. We steken onze benen steeds hoger de lucht in, krommen onze ruggen en vliegen. We vliegen boven de grond. Ik raak in vervoering door het schommelen en haar giechel is aanstekelijk, een kakelend hoog lachje dat zacht begint en dan aanzwelt, als bubbels in een glas roze limonade. Haar vreugde klinkt zo puur en krachtig dat ik genoeg moed verzamel om de waarschuwende blik van mijn oppas in de wind te slaan, de frons tussen haar ogen, het feit dat ze haar breiwerk opbergt en hoofdschuddend naar ons toe komt.

De oppas roept me en waarschuwt dat ik te hoog ga op de schommel. Ze schudt haar hoofd, haalt een hand door haar stugge grijze haar, haar stem klinkt krassend en dun. Maar ik draai mijn hoofd weg, Talia grijnst naar me en daar gaan we weer. Mijn kleine beentjes in de blauwe kousen steken recht voor me uit terwijl we steeds hoger gaan. Talia's ogen schitteren nog meer dan net. We gaan zo hoog op de schommel als we maar kunnen, mijn blonde haren wapperen mee en haar donkere krullen waaieren betoverend uit.

Een briesje laat de papieren op mijn bureau een beetje opwaaien.

Cara sluit de gordijnen voor de tuindeuren.

Ik sta op en strompel zo'n beetje door mijn kantoor. 'Cara, ik ga een poosje weg. Naar Venetië. Willen Alphonso en jij de taken hier voor me waarnemen tijdens mijn afwezigheid?'

Cara stopt even waar ze mee bezig is, haar handen hebben de zware gordijnen van brokaatstof vast. 'Sì, *signora*,' zegt ze zacht. 'Ik hoop dat alles goed is?'

Ze werpt een snelle blik op me. Ik steek mijn hand op alsof ik de waarheid wil afwenden. 'Natuurlijk,' zeg ik. 'Ik...' Mijn maag speelt op. 'Er is iets wat ik moet afhandelen.'

Ik kan het niet geloven. Waar moet ik in hemelsnaam beginnen?

HOOFDSTUK 3

Ik gooi een koffer op bed en trek mijn kledingkast open. Met een knoop in mijn maag haal ik kledingstukken van hangers. Het is november, dus het is koud in Venetië, in elk geval frisser dan in Toscane, met mistige ochtenden en stilte boven de lagune. Terwijl ik razendsnel nadenk, zoek ik sjaals en laarzen bij elkaar, kasjmier truien, jassen en wollen rokken.

Er verschijnt een bediende in de deuropening en ik wuif haar weg, verzeker haar dat ik alles onder controle heb. Maar mijn gedachten schieten alle kanten op. Van 1938 tot afgelopen september, toen de nazi's Italië binnenvielen, werden Joden met overheidsbanen in Italië ontslagen, kregen ze een verbod om met niet-Joden te trouwen en werden ze geweerd bij de strijdmacht. Talia daarentegen had vlak onder de neus van de Italiaanse Fascistische Politie in Venetië kunnen blijven werken omdat die nauwelijks de hardvochtige anti-Joodse maatregelen handhaafde. Bovendien was zij een gerespecteerde juf met veel kinderen van beampten in haar klas op de plaatselijke openbare school. Er was een schrijnend tekort aan meesters en juffen en haar leerlingen waren dol op haar. Zoals iedereen die haar ontmoette. Niet alleen ik.

Ik vouw een trui op en leg die in de koffer. Met Talia is het altijd net alsof ze een fantastisch geheim bewaart, alsof ze op het punt staat je iets geweldigs te vertellen. Ze vertelde dat ze, toen de oorlog uitbrak,

haar leerlingen leerde hoe ze de charleston moesten dansen om zo je angst weg te nemen. Echt iets voor Talia, vooral omdat de charleston niet in goede aarde viel bij de nazi's en als verdorven dansstijl werd beschouwd. Ik kan me heel goed voorstellen hoe bevrijdend en plezierig het was voor die kleintjes om dat lekker toch te doen.

Met mijn armen over elkaar bekijk ik de inhoud van mijn koffer. Ze had gezegd dat veel kinderen die ze les gaf inmiddels wees waren en ook dat het haar zwaar viel om te vertrekken.

Ze had nooit gezegd dat er een passagier ontbrak op de boot naar Palestina. Als zij niet uit Italië was weggegaan, was ze vast voor haar leerlingen gebleven. En haar vader? Die was vermoedelijk wel vertrokken. Santa Maria. De arme dokter heeft die riskante reis vol gevaren helemaal alleen moeten maken.

Mijn gedachten dwalen af naar de jaren twintig. Rode lippenstift, bobkapsels, jurken met een verlaagde taille en hoge hakken. Die zalige tijd dat we de hele dag in pyjama rondhingen en op hoge hakken op het strand liepen, wat heel erg in de mode was dankzij de vrouw van Somerset Maugham. Hele middagen gingen we 'mensen kijken', de stoet van Amerikaanse beroemdheden op weg naar het Lido van Venetië, een badplaats vol vertier, nadat ze uit de Oriënt-Express waren gestapt. Nachtenlang dansen op Cole Porter in Hotel Excelsior en ochtendlange wandelingen over de brede, lommerrijke promenades, flirtend met knappe hotelgasten, mannen links, rechts en in het midden die verliefd werden op Talia. Ze flirtte erop los, maar werd nooit verliefd. Ik wel.

Ik schud mijn hoofd. Geen tijd om daaraan terug te denken. Niet nu.

Ik klik de koffersluitingen dicht, hang mijn tas om mijn schouder en sjouw mijn bagage de slaapkamer uit.

Als ik eenmaal beneden ben en buiten bij de voordeur sta in het waaierbovenlicht van de entree, laat Alphonso zijn hark vallen en haast zich naar mij toe, terwijl hij verontschuldigend zijn handen afveegt. Hij staat erop mijn koffer van me over te nemen en loopt met me mee naar de garage achter de villa zonder vragen te stellen.

‘Ik neem aan dat Cara je verteld heeft dat ik een tijdje weg ben,’ zeg ik tegen hem.

Alphonso zet de koffer op het keurig aangeharkte grind bij de garage en veegt het zweet van zijn voorhoofd. De avondzon werpt een roze gloed over zijn grijzende bol. ‘Sì, gravin Evelina,’ zegt hij.

Hij opent de deur naar de garage en daar staat ze. Mijn schattige, felrode Alfa Romeo 6C, die vrolijk haar koplampen opsteekt in de avondzon. Ik zucht hoorbaar. Ik dank God voor de kleine zegeningen.

In mijn jaszak zoek ik mijn *Kennkarte* voor het geval ik onderweg wordt aangehouden door de nazi’s. Mijn hand glijdt over het gestempelde persoonsbewijs en de schrik slaat me om het hart omdat ik in mijn eigen land mijn nationaliteit moet bewijzen en ook omdat ik iets te verbergen heb.

Alphonso gluurt over zijn schouder alsof hij verwacht dat er iemand buiten op de loer ligt. Dan loopt hij naar de geheime voorraad benzine die ik achter in de garage heb verstopt. Hij gooit de tank vol en kijkt me aan.

‘Gravin Evelina,’ zegt hij uiterst correct, zoals altijd.

Ik trek een wenkbrauw op. ‘Ja?’

‘Het is niet aan mij, mevrouw, maar ik moet toch...’ Hij kucht. ‘Zeggen dat graaf Arturo heel bezorgd zou zijn als hij zou weten dat u eropuit gaat met de auto in deze tijden. Er zitten momenteel heel veel nazi’s op de weg, het is niet veilig. Vooral niet voor een vrouw alleen.’

Ik zucht diep, tik ongeduldig met mijn voet op de grond, speel met mijn sleutelbos. ‘Ja,’ zeg ik. ‘Lief dat je bezorgd bent om mij, maar dat is nergens voor nodig.’

Ik rijd naar het eiland Tronchetto, waar ik mijn auto achterlaat, en neem dan een gondel naar het palazzo van mijn ouders aan het Canal Grande. Op de heenreis maak ik een tussenstop in Ferrara, logeer er een nachtje en sta vroeg op zodat ik ruim voor de ochtend aanbreekt in Venetië aankom. Als de nazi’s me aanhouden zal ik ze op hun mouw spelden dat mijn vader plotseling ziek is geworden. Mijn han-

den trillen al bij voorbaat, maar ik mag me absoluut niet door angst laten leiden.

Alphonso schroeft de dop op de tank en ik nestel me op de leren bestuurdersstoel, trek mijn chauffeurshandschoentjes aan en knoop een zijden sjaal om mijn blonde haar.

‘Hoelang blijft u weg, mevrouw?’ Mijn hand, op weg naar het contact waar de sleutel al in zit, blijft in de lucht hangen.

‘Ik blijf zo kort mogelijk,’ zeg ik rustig. ‘Ik zie je snel, Alphonso. Er liggen instructies voor Cara op mijn bureau.’ Ik buig me naar voren om de sleutel om te draaien in het contact, maar leun dan weer naar achteren en kijk Alphonso aan. ‘Ik weet dat je zoals altijd goed voor de tuinen zult zorgen tijdens mijn afwezigheid. Je weet dat ik dat enorm waardeer.’

Ik voel zijn droevige blik op mij rusten terwijl ik de motor start en de garage uit rijd.

Wat ik hem niet vertel is dat ik niet zal terugkeren in Villa Rosa zonder mijn vriendin.

Het beste tijdstip om in Venetië aan te komen is vroeg in de ochtend en dan het liefst in een gondel. Het Dogepaleis baadt in roze champagnetinten en de lucht boven het eiland Giudecca neemt de kleurschakeringen aan van een parelmoeren oesterschelp. De elegante lantaarnpalen die met hun lichtbollen een gouden gloed verspreiden in de ochtendlijke vrieskou zijn nu in duisternis gehuld, als spookachtige silhouetten die wachten tot de oorlog voorbij is en ze weer aan mogen.

Zoals zo veel Venetianen was ik niet eens verbaasd dat Venetië als een van de eerste steden door Hitler en de geallieerden op de lijst van waardevolle monumenten werd gezet en niet beschadigd mocht worden door het oorlogsgeweld. Ik weet dat we in meer dan één opzicht geluk hebben gehad, en dat andere steden rücksichtslos zijn gebombardeerd.

Ik tuur naar de palazzo's langs het Canal Grande terwijl ik met

Mimi in de richting van mijn familiehuis vaar. Er gaat iets troostrijks uit van die oude gebouwen met hun statige ramen die niet zijn dichtgespijkerd zoals in de bezette steden.

Badend in het roze ochtendlicht is Venetië aan de ene kant een opzichtige maar gerespecteerde oude eregast op een bal, en aan de andere kant een onwrikbare koningin. De palazzo's staan als *grand old ladies*, als oudtantes die het veel te laat hebben gemaakt de avond ervoor, te wankelen in hun roze jurken met hun voordeuren rechtstreeks uitkomend op het kanaal, waardoor het water tot hun knieën komt. Buiten bij de entree liggen al eeuwenlang gondels te dobberen op het ijskoude, diepgroene water.

Ik vaar mijn kleine Mimi behoedzaam door het kanaal terwijl ik de verraderlijke ondiepten vermijd zoals mijn vader me lang geleden heeft geleerd. Naarmate ik verder verwijderd ben van het San Marco-plein, trekt Venetië me dieper zijn verleden in, naar de tijd dat de internationale handel in de Republiek Venetië bloeide en aanzienlijke rijkdom de stad ten deel viel, waardoor de elite van aristocratische families zoals de mijne onaantastbaar leek. Als handelsrijk waren we bijna onafhankelijk totdat de Franse troepen van Napoleon de staat binnenvielen en een einde maakten aan Venetiës suprematie. Zijn roemrijke handelsperiode behoorde al lang weer tot het verleden toen de Portugezen en Spanjaarden met de eer gingen strijken en in de achttiende eeuw transformeerde Venetië zich tot een kermis, een circus, een ingenieuze gril en adembenemende schoonheid ineen.

Eindelijk kom ik bij ons familiepalazzo, dat al sinds de zestiende eeuw op deze plek staat, en ik voel een steek van ongerustheid. Ik schrik van een vogel die opvliegt vanaf de aanlegsteiger en al blijft mijn blik gericht op het stukje van de pier waar ik Mimi wil aanmeren, ik bid stilletjes dat ik nog niet te laat ben. Als de Gestapo alle Italiaanse Joden die nog over zijn bijeengedreven hebben en meteen op transport hebben gesteld, hoeveel kans maakt dan een schooljuf van wie iedereen hier weet waar ze woont en werkt? Al heeft de politie haar billijk behandeld, toch kunnen er bepaalde elementen in haar

omgeving zijn die helaas maar al te graag zien dat ze wordt afgevoerd. Je hebt er altijd mensen bij die met de nazi's heulen en oprecht geloven dat het naziregime een sterker Europa zal creëren.

Ik manoeuvreer Mimi naar de aanlegplek en pak mijn koffer, haal de oude koperen sleutel uit mijn handtas en laat mezelf binnen in de enorme marmeren hal van mijn familiehuis. In het voorbijgaan pak ik een zilveren fotolijstje op. Mijn moeder lacht tegen de camera, haar rossige haar in een strakke wrong, haar tengere lijf in een lange, goudkleurige avondjurk, opgesmukt met een enorme strik op haar heup, haar grote groene ogen twinkelend in de lens. Naast haar mijn vader, trots grijnzend met zijn arm om mijn mooie moeder heen, het kuiltje in zijn kin is duidelijk zichtbaar. Zij leven ook op rantsoen, zeker, en zij proberen ook de regels van de nazi's te ontduiken, absoluut, maar mijn ouders hebben hun huis nog, ze hebben elkaar nog, en dat kunnen onze Joodse medemensen niet zeggen. Hun levens zijn weggevaagd.

Ik kijk op de klok in de hal om te zien hoe laat het is: zeven uur. Ik kan mijn koffer het beste in mijn oude slaapkamer zetten en meteen daarna naar Talia gaan, naar haar huis. Iets weerhoudt me: de doorwrocht beschilderde zeventiende-eeuwse friezen met roze, wit en goud lijken me grimmig aan te staren en in de glaskunst uit Murano en de gouden spiegellijsten zie ik alleen mijn rondspiedende blauwe ogen.

Ik friemel aan mijn halsketting en pak opnieuw mijn koffer op. De relatie met mijn moeder was het best toen mijn man nog leefde. Toen ik met Arturo Messina trouwde, was ik niet alleen de aristocratische dochter die zij met dat doel had opgevoed, maar ook het mooie meisje dat een huwelijk voor elkaar had gekregen met een telg van een van de meest vooraanstaande families van Toscane. De Messina's bezitten vijfenveertig pachtboerderijen en ook de meeste dorpen in een van de mooiste valleien van Italië. Arturo's familie was ook de beste maatjes met Il Duce.

Ook dat stond mijn moeder wel aan, aangezien Il Duce zelf weer